

Närvaroteamet och elevernas kamp för att skolan ska funka!

En berättelse om Närvaroteamet i Malmö



Medfinansieras av
Europeiska unionen



Malmö stad

Organisation/Förvaltning

Upprättad
Ansvarig

Grundskoleförvaltningen och Arbetsmarknads-
och socialförvaltningen
2026-08-26
Klara Malmkvist, Nina Lanje

"Nu tänker jag lite annorlunda om skolan, innan trodde jag att jag inte skulle komma tillbaka till skolan och om jag kom tillbaka skulle jag inte få stöd och då inte börja i gymnasiet. Men nu vet jag att jag kommer börja i gymnasiet, först på IMA och sen får jag välja den gymnasieutbildning som jag vill gå. Jag tänker nu mer på min framtid än jag gjorde innan."

Elev, årskurs 9, som fått stöd av
Närvaroteamet

"Att vuxna ska försöka förstå ungdomar och förstå att ibland kan det vara svårt att gå till skolan. Det är viktigt att man försöker förstå att alla har olika problem i skolan och att alla behöver hjälp på olika sätt. Man ska försöka hitta en lösning och lyssna på ungdomen."

Elev, årskurs 9, som fått stöd av
Närvaroteamet

"Kontakten med andra har förändrats. Jag träffade några på NT som jag gillade. Jag kom ut mer. Kände mig bättre. Att jag fick göra något. Svårt att förklara... Litet mer vardag liksom."

Elev, årskurs 8, som fått stöd av
Närvaroteamet

"Att man inte ska sitta tyst med sina problem, om man vet att man har svårt med något i skolan ska man alltid säga till. Det finns alltid hjälp att få, det finns alltid lösningar. Man ska inte som ungdom oroa sig för mycket."

Elev, årskurs 9, som fått stöd av
Närvaroteamet

Innehållsförteckning

Varför Närvaroteamet?	4
Projektet <i>Hållbara övergångar för unga i riskzon</i>	4
Närvaroteamet	5
Deltagarna	6
Arbetsmetod och samverkanspartners	6
Resultat i siffror	8
Viktigaste lärdomarna: Håll i, håll ut, håll om!	9
Framgångsfaktorer: Relation, relation, relation	11
Implementering/ omsättning av lärdomar	12
Frågeställningar framåt	13

Varför Närvaroteamet?

"Uppdraget är i grunden enkelt, nästan poetiskt: att hjälpa ungdomar som tappat kontakten med skolan att sakta, varsamt och ibland medelst fikabröd hitta tillbaka. Detta sker genom samtal, relationsbygge och träning i konsten att återvända till skolbänken utan att världen går under. Ofta åker personalen hem till familjerna, kliver över tvättkorgar och vardagsrumsliv, och stöttar unga människor i att bryta en ibland cementserad isolering från skola, samhälle och andra människor."

AI-presentation om Närvaroteamet

Malin Gren Landell (2024) skriver i boken *När barn och unga är borta från skolan – socialt arbete med skolfrånvaro och studieavbrott* att det finns många begrepp för elever som är borta från skolan. I Sverige används främst begreppen "närvaroproblem" eller "problematisk skolfrånvaro" för att benämna svårigheterna. Gren Landell uppger att det är svårt att uppskatta hur många elever som omfattas eftersom det inte finns någon heltäckande, regelbundet insamlad, statistik i frågan, vare sig lokalt (exempelvis på kommunal nivå) eller nationellt. Det som kan konstateras är att antalet elever med omfattande skolfrånvaro är för stort. Det kan också konstateras att frånvaron får stora konsekvenser, både för den enskilda eleven, familjen, skolan och slutligen för samhället i stort. För att försöka stötta och hjälpa elever att ta sig tillbaka till ett fungerande skolsammanhang krävs ofta samordnade insatser från flera olika instanser. Det är just därför Närvaroteamet behövs.

Projektet *Hållbara övergångar för unga i riskzon*

Projektet *Hållbara övergångar för unga i riskzon* är ett utvecklingsprojekt med delfinansiering av Europeiska Socialfonden (ESF). De övergripande målen är att öka andelen elever som fullföljer grund- och gymnasieutbildning, säkerställa likvärdigt stöd vid övergångar mellan skolformer samt stärka samverkan mellan berörda aktörer. Projektet pågår tre år under 2023-2026. Projektet drivs i samverkan mellan flera kommunala förvaltningar, där grundskoleförvaltningen är projektägare, tillsammans med gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, arbetsmarknads- och socialförvaltningen samt Pedagogisk Inspiration och andra samhällsaktörer. Bakgrunden är kommunens mål om att fler elever ska slutföra en gymnasieutbildning samt att skapa ett mer samordnat och likvärdigt stöd för unga som riskerar att inte slutföra sin skolgång. Arbetet

organiseras i tre delprojekt som fokuserar på olika kritiska övergångar i ungas liv. Närvaroteamet är ett av dessa delprojekt. De andra delprojekten heter Mind the gap och Framsikt.

Närvaroteamet

Närvaroteamet startades i september 2023 och i projektansökan till ESF beskrevs Närvaroteamet som en verksamhet som skulle möta behoven hos elever i årskurs 7-9 med heltäckande skolfrånvaro. I projektansökan formulerades detta som att elever som skulle bli aktuella för insats från Närvaroteamet skulle ha haft 100% frånvaro i minst 3 månader. Syftet var att skapa en riktad insats för att främja ökad närvaro och återgång till en fungerande skoltillvaro för dessa elever. Arbetet i Närvaroteamet sker genom ett nära och tvärprofessionellt samarbete mellan lärare från grundskoleförvaltningen och familjebehandlare från arbetsmarknads- och socialförvaltningen. I varje elevärende kopplas en lärare och en familjebehandlare in för att gemensamt driva arbetet framåt. Närvaroteamets specialpedagog är kopplad till samtliga elevärenden och kan bistå med specialpedagogisk kompetens vid behov. Verksamheten utvecklades inom ramen för enheten för de kommunövergripande SU-grupperna och målet var att säkerställa att fler elever får det stöd de behöver för att fullfölja sin skolgång.

Samtidigt som Närvaroteamet startade pågick en utredning kring organisering av särskilda undervisningsgrupper, resursskolor, akutskolor och andra specialiserade lärmiljöer. Denna utredning presenterades i en delrapport där projektets förslag och rekommendation var att huvudmannens verksamhet till stöd för elever med problematisk frånvaro i största möjliga mån bör arbeta stödjande till skolorna med insatser mot/ i ordinarie lärmiljö. Undervisning i andra lokaler bör endast ske utifrån elevens särskilda behov. Närvaroteamet arbetar idag som en stödinsats till skolan, men erbjuder fortfarande undervisning i externa lokaler till majoriteten av eleverna.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det har varit stora organisatoriska förändringar som pågått parallellt med projektet. Arbetet i Närvaroteamet har behövt anpassas efter nya förutsättningar, vilket medfört att vår arbetsmetod har behövt förändras flera gånger under projektiden. Det som varit konstant i verksamheten är såklart arbetet med eleverna.

Deltagarna

Närvaroteamets elever går i högstadiet, alltså årskurs 7-9. Eleverna beviljas stödinsats efter ansökan från deras respektive skola. Det eleverna som beviljas stödinsats från Närvaroteamet har gemensamt är att de haft en omfattande, problematisk frånvaro. Under projektiden har ett kriterie på 100% frånvaro i minst tre månader gällt. Många av eleverna har i realiteten haft en betydligt längre frånvaro än så. Vissa har haft svårt med närvaron under hela sin skoltid och för vissa har frånvaron ökat successivt under mellanstadiet för att sedan bli alltmer heltäckande under högstadiet. Många av eleverna har tidigare fått olika insatser från skola och andra aktörer såsom socialtjänsten och vården. Närvaroteamet tar inte emot elever där andra myndigheters insatser bättre bedöms motsvara elevens behov. En förutsättning för att en elev ska bli aktuell för insats från Närvaroteamet är att elev och vårdnadshavare samtycker till stöd från familjebehandlare inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen.

Orsakerna till att Närvaroteamets elever haft svårt att vara i skolan kan variera otroligt mycket. Eleverna har olika förutsättningar såväl individuellt som i familjen och skolmiljön. För vissa elever finns en tydlig utlösande faktor för frånvaron medan det för många inte finns någon sådan. Det alla våra elever har gemensamt är att de vill gå i skolan. Det har bara inte funkat, av olika anledningar.

Närvaroteamet har under projektiden haft en strävan efter jämn könsfördelning så att lika många tjejer som killar ska få möjlighet till stöd.

Det är viktigt att komma ihåg att även om Närvaroteamets insats riktar sig direkt till elever i Malmö stads grundskolor är det också en insats till personal på elevernas ordinarie skolor, såsom lärare och elevhälsoteam. Förhoppningen är att kunskaper som erhålls från ett elevärende ska kunna spridas i verksamheterna för att komma flera elever till gagn.

Arbetsmetod och samverkanspartners

Under projektiden har Närvaroteamet jobbat mycket med metodutveckling genom kontinuerliga metodutvecklingsmöten två gånger i månaden för att analysera arbetsgång och verktyg. Den metod Närvaroteamet har idag är därför ganska olik metoden som användes under projektets inledande månader. Den metod Närvaroteamet landat i bygger på följande centrala byggstenar:

- **Uppstartsmöte** med skola, elev, vårdnadshavare och Närvaroteamet. Vid uppstartsmötet presenteras insatsen för familjen och skolan. Elevens/familjens första kartläggningsträffar med Närvaroteamet bokas in. Vi bokar en gemensam tid för analysmöte.
- **Kartläggning**, ca. 4 veckor. Närvaroteamet, med sitt tvärprofessionella team, stöttar skolan genom en grundläggande kartläggning. Detta är möjligt att göra då det sker ett samarbete kring informationsinhämtningen och att såväl det sociala som det pedagogiska/specialpedagogiska perspektivet finns med. Närvaroteamet kartlägger på elev- familj- och skolnivå och använder oss av skattningsformulär, exempelvis ISAP, ritar tidslinjer, går igenom tidigare dokumentation från skolan osv. Innan uppföljande möte med skolan delar Närvaroteamet informationen som framkommit i kartläggningen med familjen.
- **Analysmöte**, ca 4 veckor efter uppstart. I analysmötet presenterar Närvaroteamet kartläggningen för personal på elevens skola. Närvaroteamet initierar en gemensam analys som syftar till att en första återgångsplan för eleven tas fram. Det är viktigt att målen som sätts i återgångsplanerna är rimliga, konkreta, och möjliga att uppnå på fyra veckor, dvs till nästa uppföljande möte.
- **Återgångsarbete**. Efter kartläggningen börjar Närvaroteamet arbeta tillsammans med ordinarie skola, utifrån överenskommen återgångsplan. Centrala delar i återgångsarbetet är skolnärmande/ skolträning. Närvaroteamet har möjlighet att erbjuda undervisning både individuellt och i grupp, i externa lokaler i utkanten av Malmö – fristående från elevernas ordinarie skolenheter – för att skapa en trygg och anpassad lärmiljö. Om eleven bedöms må bättre av att skolträna i sin ordinarie skola stöttar Närvaroteamets personal på de sätt som behövs. Parallellt med skolnärmandet/ skolträningen erbjuder Närvaroteamets familjebehandlare samtalsbehandling och färdighetsträning till eleven och familjen. Eftersom alla elever har olika förutsättningar är det olika saker som kan behöva pratats om och tränas på. Ofta är transporten till skolan (cykel, bussåkning, promenad) en sak som vi övar på. I familjebehandlingen är vanligt förekommande teman morgon- och kvällsrutiner, konflikter i hemmet, att vara förälder till en tonåring, bland mycket annat.

Uppföljningsmöten för att stämma av hur återgångsarbetet fortlöper hålls var 4:e vecka tillsammans med elev (om det är möjligt), vårdnadshavare och ordinarie skola. Ny återgångsplan upprättas.

- **Avslutning.** Närvaroteamets insats avslutas varsamt och väl förberett. Det ska finnas en planering för elevens fortsatta skolgång när teamet går ur ärendet. Om det finns behov av fortsatt familjebehandling, eller annat psykosocialt stöd, hjälper Närvaroteamet till att ta de kontakter som behövs. Generellt är erfarenheten att vi inte ska skynda på avslutet för mycket. Å andra sidan måste vi våga låta eleven testa att klara av sin skolgång. Det är som med mycket annat en bedömning som måste göras i varje enskilt elevärende.

Närvaroteamet är en verksamhet som bygger på samverkan då vi består av personal från två olika förvaltningar. Vidare bygger vår verksamhet på att få uppdrag från grundskolorna i staden, vilka därmed blir våra första och viktigaste externa samverkanspartners. Andra viktiga externa samverkanspartners är: BUP (exempelvis FACT-teamet), Habiliteringen, Socialtjänsten, KAA (Kommunala Aktivitets Ansvaret), med flera.

Resultat i siffror

Närvaroteamets verksamhet har under projektiden visat mycket goda resultat. Projektet har utvärderats kontinuerligt och det finns många rapporter att läsa om resultaten. Nedan följer en kort resultatredovisning i siffror.

- Närvaroteamet har gett 39 stödinsatser, varav 20 av insatserna är till flickor och 19 till pojkar.
- 23 skolor har fått stöd av Närvaroteamet.
- Inskrivningstiden har i snitt legat omkring 12 månader.
- 29 av 36 elever på Närvaroteamet har brutit isolering under projektiden (3 stödinsatser har nyligen startats upp och räknas inte in i resultaten).

- Övergångar från Närvaroteamet: 6 elever har återgått till undervisning i ordinarie skola med minst 80 % närvaro (inklusive elever som påbörjat gymnasiet), 5 elever är i övergång tillbaka till ordinarie skola, 3 elever går på resursskola, 1 elev har beviljats plats på resursskola.
- 6 elever har sökt till gymnasiet 2026, 5 har påbörjat. 6 av 8 elever som gjort övergång från Närvaroteamet till gymnasiet 2025 är kvar på gymnasiet.

Viktigaste lärdomarna: Håll i, håll ut, håll om!

Fördelen med att bedriva en verksamhet i projektform är att det finns stora möjligheter till flexibilitet, att testa olika arbetssätt för att sedan göra justeringar. Möjligen blir verksamheten också lite modigare i den bemärkelsen att det inte känns så farligt att testa saker som eventuellt kan "misslyckas", eftersom det ingår i arbetsformen. De tre viktigaste lärdomarna efter tre projektår är:

- **Kartläggning och gemensam analys måste få ta tid.** För att Närvaroteamet ska kunna hjälpa elever, föräldrar och skolor på ett rimligt sätt kan vi inte skynda förbi kartläggningsstadiet. Kartläggningen är grunden till att förstå elevens situation och hur det har blivit som det har blivit. Om kartläggningen inte görs ordentligt riskerar vi dessutom att hamna i ett stadie där vi testat olika "lösningar" på chans. Vi behöver veta vad vi gör och varför. När kartläggningen är gjord är det avgörande att få till en delad förståelse mellan alla samverkande parter, vilket inkluderar eleven, vårdnadshavarna, ordinarie skola och Närvaroteam. Därefter kan vi påbörja återgångsarbetet genom att fokusera på små delmål och rätt stöd i rätt tid.
- **Undervisning i externa lokaler utanför ordinarie skola kan vara lika mycket hjälpare som stjälpande.** En viktig avvägning när återgångsarbetet påbörjas är om eleven mår bäst av skolträning i Närvaroteamets externa lokaler eller om vi ska skolträna direkt mot hemskolan. Under första projektåret skoltränades nästan alla elever till Närvaroteamets lokaler. Efter ett tag insåg vi att det kan bli ett hinder för eleven att komma vidare eftersom det bygger in fler övergångar och skapar fler relationer än vad som kanske behövs.

Återigen blir det därmed viktigt att låta kartläggningen ta tid och att göra noggranna bedömningar kring hur elevernas skolträning ska läggas upp.

- **Närvaroteamet ska vara ett stöd och komplement till ordinarie skola, inte "ta över" skolans arbete!** När en elev blir aktuell för stödinsats hos Närvaroteamet har både eleven/familjen och skolan ofta kämpat väldigt länge med frånan. Närvaroteamet kliver in med extra resurser och kunskap kring problematiken men det är viktigt att hela tiden komma ihåg att Närvaroteamets insats är tidsbegränsad. Vi vet också att skolanknytningen till hemskolan och relationerna till nyckelpersonerna är avgörande för en lyckad återgång. Det är därför ett gemensamt ansvar för skolan och Närvaroteamet att hela tiden se framåt, bygga relationer till det skolsammanhang eleven ska tillbaka till, och hjälpas åt att hålla fokus på återgången.
- **Årskurs 9: en utmaning och/eller specialkompetens?**
Närvaroteamet har ofta lyckats väl med elever som får stödinsats beviljad i årskurs 9. Vi har då av nödvändighet fått ha mer av ett gymnasie- och framtidsfokus och har ofta lyckats hjälpa elever tillbaka till ett fungerande skolsammanhang i gymnasiet. Vi har märkt att 9:or – tenderar att "fastna" i skolträning i Närvaroteamets externa lokaler fram till gymnasiet, då det inte finns motivation att göra en återgång till ordinarie skola då eleven står inför ett skolbyte till gymnasiet. Detta behöver inte vara negativt men vi behöver hjälpas åt att identifiera gymnasieövergången som målsättning när elever i årskurs 9 beviljas stödinsats från Närvaroteamet.
- **Närvaroteamet riskerar att bli ett "permanent undantag".** En del av Närvaroteamets arbete är att framföra elevens behov och upplevelser till skolan. Ofta kan behovslistan bli ganska omfattande. Närvaroteamet har stora möjligheter att anpassa såväl undervisning som skolmiljö, vilket många av våra elever har behov av. Vi upplever att skolorna tycker det är svårt att möta elevens behov i ordinarie verksamhet.

Framgångsfaktorer: Relation, relation, relation

Styrkan i Närvaroteamet är att det är ett tvärprofessionellt team. Det innebär att det finns flera olika perspektiv i arbetet: socialt, pedagogiskt och specialpedagogiskt. Närvaroteamet gör gemensamma analyser för att hitta bästa möjliga väg framåt i respektive elevärende. Teamets upplevelse är att när man arbetar systematiskt enligt Närvaroteamets arbetsgång nås ofta en bred och djup förståelse av elevernas situation. En annan fördel med tvärprofessionaliteten är att personal på Närvaroteamet är kolleger med såväl skolan som socialtjänsten och kan prata med respektive verksamhet på "deras språk", vilket underlättar relationer och samverkan inom såväl skola som socialtjänst. Närvaroteamet kan förklara såväl skolans som socialtjänstens insatser för elever och deras vårdnadshavare.

Tvärprofessionalitet innebär självfallet också utmaningar och saker som man måste vara observant på. I Närvaroteamets verksamhet förekommer ofta en viss professionsglidning, dvs att lärare och familjebehandlare hjälps åt med arbetsuppgifter som egentligen kanske tillhör den andra yrkeskategorin. Vissa arbetsuppgifter i Närvaroteamet är tydligt kodade efter yrke, exempelvis undervisar lärarna och familjebehandlarna håller i familjesamtal. Det finns andra arbetsuppgifter som inte är lika tydligt kodade, såsom rastaktiviteter och färdighetsträning när det gäller att träna skolväg (åka buss, promenera, cykla osv). Då hjälps personalen åt och gör en planering som blir bra och genomförbar för såväl elev som team. Än så länge upplevs hittills inte att professionsglidningen är ett problem men det finns en medvetenhet att det kan uppstå situationer som kan behöva hanteras i framtiden.

Den allra största fördelen med att alltid arbeta tillsammans en lärare och en familjebehandlare är att Närvaroteamet bygger en starkare relation till eleven och familjen. Det blir inte lika sårbart om någon är ledig eller sjuk och Närvaroteamet kan därmed på ett effektivt sätt skruva upp och ner intensiteten i kontakten. Om Närvaroteamet behöver besöka en elev varje dag under en begränsad period är det oftast genomförbart eftersom det är minst två personer som har en etablerad relation.

Närvaroteamets tvärprofessionalitet leder till att teamet är bra på att samverka med andra aktörer. Det finns goda förutsättningar att bygga starka samverkansstrukturer, vilket är ytterligare en framgångsfaktor. När Närvaroteamet kan få till ett nära samarbete runt en elev som inkluderar såväl familjen och skolan som andra centrala aktörer börjar det hända saker.

Närvaroteamet märker också att när teamet samverkar med skolor där det närvarofrämjande arbetet är högprioriterat går det fortare att komma igång med elevvården. Det finns en större förståelse för närvaroarbetets komplexitet på skolor där det finns ett aktivt arbete med närvaro och frånvaro.

Slutligen behöver det poängteras att Närvaroteamets verksamhet inte hade varit så välfungerande om teamet inte hade haft så nyfikna, envisa och engagerade medarbetare. Teamet drivs framåt av en strävan efter att lära känna, förstå och stötta elever för att det ska funka bättre. Det finns ett starkt uttalat gemensamt mål.

Implementering/ omsättning av lärdomar

Hur kan då Närvaroteamets lärdomar omsättas och användas i andra verksamheter? Nedan följer några tips:

- Den tvärprofessionella blicken, dvs att vi är en lärare, specialpedagog och en familjebehandlare inkopplade i varje elevvården, är central och nödvändig för att Närvaroteamet ska uppnå resultat. Detta är samverkan i sin renaste form! Det är viktigt att våga öppna upp för att använda all kompetens som finns inom verksamheten man jobbar i.
- Relation, relation, relation. Med varandra, med eleven, med vårdnadshavarna, hemskolorna och andra samverkansparter. Närvaroteamet är mycket duktiga på att bygga relationer. I de fall teamet inte når hela vägen fram beror det ofta på att någon av alla de relationer som behöver fungera inte gör det. Det har under projektets gång blivit alltmer tydligt att teamet måste hjälpa vårdnadshavare att upprätthålla positiva relationer med elevens hemskola. Ibland behöver relationen till hemskolan förstärkas och/ eller lagas. Om det inte går kan det vara så att eleven behöver byta skola.
- Spridning av kunskap kring närvaro/frånvaro arbete. Närvaroteamet har under projektiden ofta märkt att det saknas kunskap om hur vi ska jobba för att hjälpa elever att gå från frånvaro till närvaro. Närvaroteamet har blivit inbjudna till olika skolor i Malmö för att prata om ämnet, vilket kan vara en del i kunskapsspridningen. Närvaroteamet har också haft ett nätverk med familjebehandlare inom socialtjänstens öppenvård som tagit del av teamets metod och

har i uppdrag att sprida den vidare till sina familjebehandlarkolleger. När projektet avslutas behövs andra sätt att fortsätta dessa kunskapsspridande aktiviteter.

Frågeställningar framåt

Närvaroteamet önskar göra följande medskick för vidare utveckling av arbetet med elever med problematisk skolfrånvaro:

- Det behöver finnas ett **sammanhållet arbete med hur skolor registrerar frånvaro**. Det är viktigt för att få fram tillförlitlig statistik och för att kunna identifiera elever som riskerar att hamna i problematisk skolfrånvaro i ett tidigare stadiet.
- Vilket **närvaroarbeta bedrivs ute på skolorna**? Vad funkar bra och vad behöver förändras? Det är av stor vikt att se över **närvaroarbeta på alla nivåer**. För att Malmö stad ska använda sina resurser på ett klokt sätt är det viktigt att se till att "rätt elev får rätt stöd i rätt tid".
- Skapa en **tydlig antagningsprocess för de olika stödteamen**. Malmö stad har redan flera insatser som jobbar med elever som har olika typer av problematisk frånvaro. I nuläget ser ansökningsprocessen till de olika insatserna olika ut. Det skapar förvirring för stadens skolor.
- Planera för hur **samverkan mellan stadens olika delar** ska fortsätta för att alla elever ska få möjlighet att tillgodogöra sig sin skolgång. Nästa steg är att utöka samverkan till andra aktörer såsom Region Skåne.
- För att ovanstående punkter ska kunna bli verklighet är det centralt att det finns **gemensam styrning och tydliga mandat**.